

Ryszard Śmietanka-Kruszelnicki

Świętokrzyska „Solidarność” (IX 1980–VII 1981) w materiałach własnych i służby bezpieczeństwa : wybór źródeł

Studia Muzealno-Historyczne 1, 335-355

2009

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Ryszard Śmietanka-Kruszelnicki (Instytut Pamięci Narodowej, Kielce)

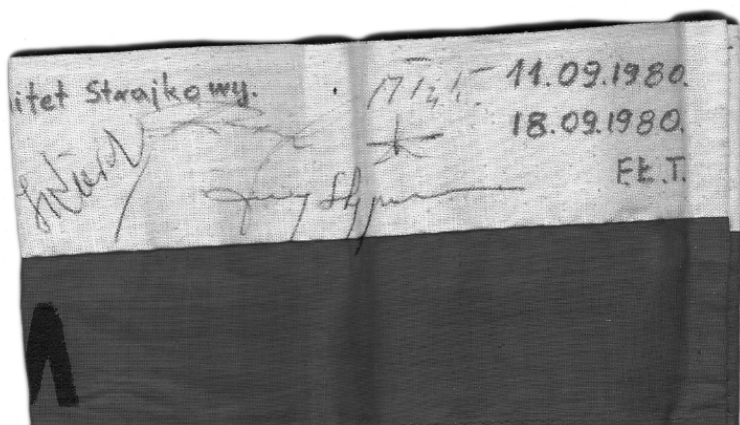
Świętokrzyska „Solidarność” (IX 1980-VII 1981) w materiałach własnych i służby bezpieczeństwa. Wybór źródeł

Lipcowe protesty robotnicze, stanowiące swoiste preludium dla fali strajkowej, która ogarnęła kraj w sierpniu 1980 r., ograniczyły się do postulatów ekonomicznych i nie przybrały zorganizowanej struktury ponadzakładowej. Dopiero strajk robotników Wybrzeża oraz solidarność między zakładami, stały się siłą sprawczą wielkich zmian politycznych, społecznych i gospodarczych w Polsce w następnych latach. Lista 21 postulatów, z tym najważniejszym o prawie do tworzenia wolnych związków zawodowych, sformułowana przez Międzyzakładowy Komitet Strajkowy w Gdańsku, ustępstwo władz PRL i wyrażenie zgody na te żądania, rozpoczęły „samoorganizującą się rewolucję”.

Wiadomości o lipcowych i sierpniowych strajkach pomimo starań władz docierały do mieszkańców woj. kieleckiego. Służba Bezpieczeństwa odnotowywała „nastroje niezadowolenia i niepokoju” oraz krótkotrwałe strajki. Jednak najpoważniejszy protest miał miejsce pod koniec sierpnia. 29 VIII 1980 r. rozpoczął się strajk w Fabryce Łożysk Tocznych „Iskra” w Kielcach. Na czele Zakładowego Komitetu Strajkowego stanął Ryszard Iwańczyk. Wśród 32 postulatów wręczonych dyrektorowi fabryki na pierwszym miejscu zapisano: „Popieramy postulaty zgłoszone przez Wybrzeże”. Żądano również „dopuszczenia do środków masowego przekazu wypowiedzi przedstawicieli MKS Wybrzeże”. Do „rozliczenia dyrekcji z wysuniętych w dniu 30.08.1980 r. postulatów” powołano Komisję Kontroli Społecznej. Wyczekiwanie i opieszałość władz przy realizacji niektórych postulatów sprawiły, że 11 września w „Iskrze” wybuchł kolejny strajk. Komisja Kontroli Społecznej przekształciła się w Zakładowy Komitet Strajkowy. Do wcześniejszych postulatów dołączono między innymi żądanie utworzenia niezależnych samorządnych związków zawodowych. W tym czasie strajki objęły również Fabrykę Samochodów Specjalizowanych „Polmo-SHL”, Zakłady Urządzeń Chemicznych i Armatury Przemysłowej „Chemar”, Centrum Produkcyjne Pneumatyki „Prema”, Przedsiębiorstwo Transportowo-Sprzętowe Budownictwa „Transbud”. W dniu 13 września przedstawiciele komitetów strajkowych 5 kieleckich zakładów utworzyli w „Iskrze” Międzyzakładowy Komitet Założycielski Kieleckich Niezależnych Samorządnych Związków Zawodowych. Zredagowano Akt Konstytucyjny nowego związku. Dwa dni później, 15 września,

1. Opaska Służby Porządkowej zorganizowanej w czasie strajku (IX 1980) w Fabryce Łożysk Tocznych „Iskra” w Kielcach; wszystkie fotografie ze zbiorów Stanisława Bieńka

2. Opaska Służby Porządkowej zorganizowanej w czasie strajku (IX 1980) w Fabryce Łożysk Tocznych „Iskra” w Kielcach

45 przedstawicieli z 11 zakładów pracy podpisało deklarację wstąpienia do NSZZ. Pierwszym przewodniczącym MKZ był, kierujący Komitetem Strajkowym w „Chemarze”, Tadeusz Janaszek. 24 IX 1980 r. upoważniony przedstawiciel Zarządu Tymczasowego MKZ Mirosław Domińczyk podpisał w Warszawie deklarację przystąpienia do Krajowej Komisji Porozumiewawczej NSZZ „Solidarność”. Utworzenie MKZ NSZZ „Solidarność” zakończyło pierwszy etap powstania niezależnego ruchu związkowego w regionie. Od tej pory rozpoczęła się dynamiczna praca organizacyjna połączona z wieloma spontanicznymi inicjatywami tworzenia niezależnych związków. Inicjatywy powoływania komitetów założycielskich wolnych związków zawodowych powstały także w innych miejscach Kielecczyny, np. w Zakładach Metal-

wych „Predom-Mesko” w Skarżysku-Kamiennej (pod koniec sierpnia 1980 r.), nieco później w Końskich, Ostrowcu Świętokrzyskim i Starachowicach.

Na początku listopada 1980 r. powołano Zarząd Regionu Świętokrzyskiego NSZZ „Solidarność”. Przewodniczącym wybrano Mirosława Domińczyka, jego zaś zastępcami zostali Henryk Kuliński i Ryszard Iwańczyk. Siedziba związku znajdowała się przy ul. Świętokrzyskiej 10 a. Przy Zarządzie funkcjonowały m.in.: Prawniczy Zespół Konsultacyjny, Zespół Ekspertów oraz Wszechnica Związkowa. W połowie listopada 1980 r. do związku należało około 120 000 osób. 23 II 1981 r. na posiedzeniu Zarządu Regionu Świętokrzyskiego NSZZ „Solidarność” powołano Prezydium Założycielskie Komitetu Obrony Więzionych i Prześladowanych za Przekonania. Zaprzestanie prześladowań „opozycji antysocjalistycznej”, ujawnienie odpowiedzialnych za wydarzenia lat 1970 i 1976, pilnowanie zgodności z prawem działań prokuratury, Milicji Obywatelskiej i Służby Bezpieczeństwa, żądanie ograniczenia uprawnień cenzury – to działania, na których koncentrował się Regionalny Komitet Obrony Więzionych i Prześladowanych za Przekonania w Kielcach (przewodniczącym został Mirosław Domińczyk).

W styczniu 1981 r. około 90 proc. zakładów zrzeszonych w regionalnej strukturze, w dwugodzinnym strajku ostrzegawczym włączyło się w walkę o wolne soboty, dostęp do środków przekazu i realizację pozostałych punktów porozumień z Wybrzeża i Jastrzębia. Na początku marca 1981 r. w zarządzie Regionu Świętokrzyskiego zarejestrowanych było około 600 komisji zakładowych. Członków „Solidarności” było około 320 000, w tym 30 000 z terenu woj. tarnobrzeskiego (Stalowa Wola, Połaniec) i woj. radomskiego (okolice Iłży).

20 III 1981 r. w godzinach wieczornych odbyło się nadzwyczajne posiedzenie Zarządu Regionu Świętokrzyskiego. Ze względu na pogotowie strajkowe wezwano związkowców do „wzmocnienia czujności na wszystkich stanowiskach pracy przed możliwymi dalszymi akcjami prowokacyjnymi i ewentualnym sabotażem”. Następnego dnia rano, przez głośniki zainstalowane w budynku przy ul. Świętokrzyskiej 10 a, rozpoczęto nadawanie aktualnych komunikatów i serwisów informacyjnych. Prowadzono akcję plakatowania miasta. Wydawano komunikaty i specjalne biuletyny gotowości strajkowej. Zarząd Regionu przeniósł swą siedzibę do Fabryki Łożysk Toczyńskich „Iskra”. 27 marca w godzinach od 8.00 do 12.00 do strajku przystąpiły wszystkie struktury związkowe zrzeszone w „Solidarności”. W okresie między sierpniem 1980 r. a grudniem 1981 r. była to największa akcja strajkowa w regionie.

Pierwszy Walny Zjazd Delegatów NSZZ „Solidarność” Regionu Świętokrzyskiego obradował w trzeciej dekadzie czerwca 1981 r. Na początku lipca wybrano nowe władze związku. Przewodniczącym został Marian Jaworski. Zastępcami wybrano Michała Chałońskiego i Jerzego Stępnia, sekretarzem został Wojciech Arczyński, skarbnikiem Marek Korona. 30 VI 1981 r. Region Świętokrzyski „Solidarności” liczył 256 000 członków. Delegatury funkcjonowały w 9 ośrodkach miejskich. Swoje

siedziby miały w Busku Zdroju, Jędrzejowie, Końskich, Miechowie, Ostrowcu Świętokrzyskim, Pińczowie, Skarżysku-Kamiennej, Starachowicach i Włoszczowie¹.

Przedstawiony powyżej zarys historii NSZZ „Solidarność” Regionu Świętokrzyskiego jest wstępem do zaprezentowania kilku dokumentów z tamtych czasów. Kwerenda prowadzona w materiałach Służby Bezpieczeństwa przyniosła szereg dokumentów, zarówno wytworzonych bezpośrednio przez funkcjonariuszy SB, jak i odpisy dokumentów sporządzonych przez działaczy niezależnego ruchu związkowego. Tak zwany Akt Konstytucyjny z 13 IX 1980 r. (należący do najważniejszych dokumentów w dziejach niezależnego ruchu związkowego w woj. kieleckim), postulaty organizacyjne Międzyzakładowego Komitetu Założycielskiego Samorządnych Niezależnych Związków Zawodowych oraz sprawozdanie Ryszarda Iwańczyka z pracy w Zarządzie Regionu Świętokrzyskiego NSZZ „Solidarność” z 14 VI 1981 r., to dokumenty wytworzone przez działaczy ruchu związkowego. Natomiast pozostałe 4 dokumenty to pisma powstałe w Wydziale III A Komendy Wojewódzkiej Milicji Obywatelskiej w Kielcach, dotyczące przede wszystkim rozpracowywania NSZZ „Solidarność”. Sporządzane w formie syntetycznego opisu (od połowy grudnia 1980 r. do początku sierpnia 1981 r.), były przekazywane do Departamentu III Ministerstwa Spraw Wewnętrznych w Warszawie.

Prezentowane tutaj po raz pierwszy źródła dokumentujące dzieje opozycji i społecznego oporu wobec władzy komunistycznej w woj. kieleckim przybliżą czytelnikowi zakres zagadnień i problemów, z jakimi przyjdzie się zmierzyć historykom dziejów najnowszych. Dokładnej analizie trzeba będzie poddać dokumenty sporządzone przez funkcjonariuszy SB. Stanie się to jednak możliwe dopiero wówczas, gdy powstanie więcej relacji i wspomnień uczestników wydarzeń z tamtych lat – są one niezbędne do konfrontacji, weryfikacji czy sprostowań. Taki cel przyświecał również autorowi niniejszego artykułu.

Akt Konstytucyjny

Międzyzakładowy Komitet Założycielski Niezależnych Samorządnych Związków Zawodowych zawarty w Fabryce Łozysk Tocznych „Iskra” przez przedstawicieli Komitetu Założycielskiego NSZZ miasta Kielc.

W dniu 13.09.1980 r. w godzinach wieczornych obecni w „Iskrze” w Kielcach przedstawiciele Komitetów Założycielskich powołują Międzyzakładowy Komitet Założycielski Niezależnych Samorządnych Związków Zawodowych.

Komitet Założycielski powstaje w celu stworzenia trwałej reprezentacji klasy robotniczej i całego świata pracy woj. kieleckiego, która działać będzie do czasu przeprowadzenia demokratycznych wyborów stałej organizacji Niezależnych Samorządnych Związków Zawodowych.

Niezależne Samorządne Związki Zawodowe powstają na podstawie woli świata pracy wyrażonej w „Iskrze” zdecydowanego robotniczego protestu.

1 Opracowano na podstawie: *Opozycja i opór społeczny w regionie świętokrzyskim 1975–1989* [katalog wystawy], oprac. M. Jończyk, E. Krężolek, R. Śmietanka-Kruszelnicki, Kielce 2007, s. 16–24.

Zasadniczym zadaniem Niezależnych Związków Zawodowych jest tylko i wyłącznie reprezentacja interesów świata pracy.

Obecni dziś przedstawiciele Komitetów Założycielskich:

- Kiel[eckiego] Przed[siębiorstwa] Instalacji Bud[ownictwa]
- F[abryki] Ł[ózysk] T[ocznym] „Iskra” Kielce
- Z[akładów] U[rządzeń] Ch[emicznych] i A[rmatURY] P[rzemysłowej] „Chemar” Kielce
- Przed[siębiorstwa] Transportowo-Sprzętowego Budownictwa „Transbud” i przedstawiciele [:]
- Cukierniczej Spółdzielni Pracy „Kielczanka”
- Kieleckie Zakłady Napraw Samochodów.

Konstytuują się w następujący sposób:

Wszyscy obecni przedstawiciele Komitetów Założycielskich tworzą Plenum Międzyzakładowego Komitetu Założycielskiego Samorządnych Niezależnych Związków Zawodowych².

Postulaty Organizacyjne. Międzyzakładowy Komitet Założycielski Samorządnych Niezależnych Związków Zawodowych. [Kielce] 13.09.1980 r.

1. Ogłosić w „Słowie Ludu” i „Echu Dnia” tekst Aktu Konstytucyjnego Międzyzakładowego Komitetu Założycielskiego Samorządnych Niezależnych Związków Zawodowych.
2. Władze administracyjne miasta, tj. prezydent miasta Kielce, wyda decyzję przyznającą pomieszczenie dla Międzyzakładowego Komitetu Założycielskiego Samorządnych Niezależnych Związków Zawodowych. Łącznie z telefonem i maszyną do pisania.
3. Władze wojewódzkie zgodnie z normą art. 87 Konwencji Międzynarodowej Organizacji Pracy i punktu pierwszego porozumienia gdańskiego, który brzmi: „Uznaje się za celowe powstanie nowych samorządnych związków zawodowych, które byłyby autentycznym reprezentantem klasy pracującej”, zobowiążą się do przestrzegania niniejszych porozumień zwłaszcza zasad porozumienia gdańskiego zatwierdzonego przez Komitet Centralny naszej partii, gdzie stwierdzono[:] „Komitet Centralny przyjmuje do zatwierdzającej informacji zawarte porozumienia”.
4. Realizacja tych trzech wstępnych postulatów organizacyjnych warunkuje prowadzenie dalszych pertraktacji. Międzyzakładowy Komitet Założycielski Niezależnych Samorządnych Związków Zawodowych w Kielcach. 13.09.1980 r. godz. 21.00³.

Sprawozdanie z pracy w Zarządzie Regionu - Ryszard Iwańczyk. Kielce, dnia 14 czerwca 1981 r. Rys historyczny

7 września 1980 r. udaję się wraz z Władysławem Bujnowskim do Warszawy do K[lubu] I[n]teligencji K[atolickiej], gdzie umówieni byliśmy z prawnikiem. Po powrocie z niezbędnymi dokumentami rozpoczynamy w zakładzie wypełnianie list zbiorczych. 11.09. podjęta jest akcja strajkowa, druga już w „Iskrze”, 13.09. godz. 17.00 spotykają się przedstawiciele Z[akładowych] K[omitetów] Z[ałożycielskich] takich zakładów, jak:

1. Ryszard Iwańczyk – „Iskra”
2. Władysław Bujnowski – „Iskra”

2 Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej w Kielcach (AIPN Ki), sygn. IPN Ki 025/1119/K, t. 24, k 1398, Akt Konstytucyjny (mps, ksero).

3 Tamże, k. 1402, „Postulaty organizacyjne Międzyzakładowego Komitetu Założycielskiego Samorządnych Niezależnych Związków Zawodowych, [Kielce] 13.09.1980 r.”

3. Stanisław Bieniek – „Iskra”
 4. Marek Przybył – „Iskra”
 5. Konrad Kozub – „Iskra”
 6. Wiesław Cedro – „Iskra”
 7. Czesław Orzeł – „Iskra”
 8. Stanisław Chamera – „Iskra”
 9. Czesław Bąk – „Iskra”
 10. Marian Wojciechowski – „Chemar”
 11. Andrzej Rzepa – „Chemar”
 12. Marek Eberhardt – „Chemar”
 13. Jerzy Perczak – „Chemar”
 14. Marian Florecki – „Chemar”
 15. Mirosław Domińczyk – K[ieleckie] P[rzedsiębiorstwo] I[nstalacji] B[udownictwa]
 16. Stanisław Dąbrowski – „Kielczanka”
 17. Maria Trzebońska – W[ojewódzka] R[ada] Z[wiązków] Z[awodowych]
 18. Mirosław Zembrzowski – „Transbud”
 19. Wojciech Jura – K[ieleckie] Z[akłady] N[apraw] S[amochodów]
 20. Jerzy Gorzkowski – K[ieleckie] Z[akłady] N[apraw] S[amochodów]
 21. Janusz Pawełczyk – K[ieleckie] Z[akłady] N[apraw] S[amochodów]
 22. Grzegorz Cedro – K[ieleckie] Z[akłady] N[apraw] S[amochodów]
 23. Mieczysław Węgierek – K[ieleckie] Z[akłady] N[apraw] S[amochodów]
 24. Ludwik Zatorski – K[ieleckie] Z[akłady] N[apraw] S[amochodów].
- Osoby te złożyły swój akces pod Aktem Konstytucyjnym Kieleckich Niezależnych Związków Zawodowych. Akt Konstytucyjny, jako doradca prawny podpisał Janusz Sowiński.
- 15 września w spotkaniu bierze udział 45 osób z 12-tu zakładów pracy i Wojewódzkiej Rady Związków Zawodowych:
1. Jerzy Stępień – O[środek] B[adawczo]-R[ozwojowy] F[abryki] Ł[ożysk] T[ocnych] „Iskra” Kielce
 2. Marek Przybył – F[abryka] Ł[ożysk] T[ocnych] „Iskra” Kielce
 3. Czesław Bąk – F[abryka] Ł[ożysk] T[ocnych] „Iskra” Kielce
 4. Wiesław Cedro – F[abryka] Ł[ożysk] T[ocnych] „Iskra” Kielce
 5. Jacek Nowak – F[abryka] Ł[ożysk] T[ocnych] „Iskra” Kielce
 6. Irena Kurowska – F[abryka] Ł[ożysk] T[ocnych] „Iskra” Kielce
 7. Maciej Zieliński – F[abryka] Ł[ożysk] T[ocnych] „Iskra” Kielce
 8. Zbigniew Kwiatkowski – F[abryka] Ł[ożysk] T[ocnych] „Iskra” Kielce
 9. Konrad Kozub – F[abryka] Ł[ożysk] T[ocnych] „Iskra” Kielce
 10. Marian Stelmasiński – F[abryka] Ł[ożysk] T[ocnych] „Iskra” Kielce
 11. Ryszard Iwańczyk – F[abryka] Ł[ożysk] T[ocnych] „Iskra” Kielce
 12. Stanisław Bieniek – F[abryka] Ł[ożysk] T[ocnych] „Iskra” Kielce
 13. Władysław Bujnowski – F[abryka] Ł[ożysk] T[ocnych] „Iskra” Kielce
 14. Tomasz Wesołowski – O[środek] B[adawczo]-R[ozwojowy] F[abryki] Ł[ożysk] T[ocnych] „Iskra” Kielce
 15. Zygmunt Kuca – Przed[s]iębiorstwo] Transp[ortu] Handlu Wew[nętrznego] Kielce
 16. Stefan Kraj – Przed[s]iębiorstwo] Transp[ortu] Handlu Wew[nętrznego] Kielce
 17. Edward Kraj – Przed[s]iębiorstwo] Transp[ortu] Handlu Wew[nętrznego] Kielce
 18. Bogusław Postowski – Kiel[eckie] Zak[łady] Wyr[obów] Papier[nicznych] Niewachlów
 19. Józef Wojtusik – Woj[ewódzkie] Przed[s]iębiorstwo Komun[ikacji] Miej[skiej] Kielce

20. Daniel Lasota – Wojewódzkie Przedsiębiorstwo Komun[ikacji] Miej[skiej] Kielce
21. Alfred Mastyna – Wojewódzkie Przedsiębiorstwo Komun[ikacji] Miej[skiej] Kielce
22. Kazimierz Czarniecki – Wojewódzkie Przedsiębiorstwo Komun[ikacji] Miej[skiej] Kielce
23. Stefan Majcher – Wojewódzkie Przedsiębiorstwo Komun[ikacji] Miej[skiej] Kielce
24. Marian Wotliński – Wojewódzkie Przedsiębiorstwo Komun[ikacji] Miej[skiej] Kielce
25. Stanisław Wysocki – Wojewódzkie Przedsiębiorstwo Komun[ikacji] Miej[skiej] Kielce
26. Bolesław Gała – Wojewódzkie Przedsiębiorstwo Komunikacji Miejskiej Kielce
27. Franciszek Pasternak – Wojewódzkie Przedsiębiorstwo Komun[ikacji] Miej[skiej] Kielce
28. Stanisław Dąbrowski – Sp[ółdzielnia] Pracy „Kielczanka”
29. Wojciech Jura – Kiel[eckie] Zakł[ady] Napr[aw] Samoch[odów] Kielce
30. Waldemar Gawdziński – Kiel[eckie] Zakł[ady] Napr[aw] Samoch[odów] Kielce
31. Jerzy Gorzkowski – Kiel[eckie] Zakł[ady] Napr[aw] Samoch[odów] Kielce
32. Włodzimierz Kowalski – Przed[s]iębiorstwo] Przem[ysłu] Chłodn[iczego] Kielce
33. Ryszard Wróblewski – Przed[s]iębiorstwo] Przem[ysłu] Chłodn[iczego] Kielce
34. Maria Trzebońska – Wojewódzka Rada Związków Zawodowych
35. Janusz Sowiński – „Chemadin” Kielce
36. Zygmunt Kita – „Chemadin” Kielce
37. Maciej Lech – „Chemadin” Kielce
38. Janusz Samczyński – „Chemadin” Kielce
39. Andrzej Rzepa – Zakłady Urz[ądeń] Chem[icznych] i Arm[atury] Przemysłowej [Kielce]
40. Wojciechowski M[arian] – Zakłady Urz[ądeń] Chem[icznych] i Arm[atury] Przemysłowej [Kielce]
41. Tadeusz Janaszek – Zakłady Urz[ądeń] Chem[icznych] i Arm[atury] Przemysłowej [Kielce]
42. Henryk Kuliński – Zakłady Urz[ądeń] Chem[icznych] i Arm[atury] Przemysłowej [Kielce]
43. Mirosław Zembrzowski – Przed[s]iębiorstwo] Transp[ortowo]-Sprzęt[owe] Budow[nictwa]
44. Elżbieta Mazur – Przed[s]iębiorstwo] Transp[ortowo]-Sprzęt[owe] Budow[nictwa]
45. Mirosław Domińczyk – Kiel[eckie] Przed[s]iębiorstwo] Instal[acji] Budow[nictwa].

Został wybrany 11-to osobowy Zarząd, czyli po jednym przedstawicielu z liczących się zakładów pracy. Przewodniczącym zostaje Tadeusz Janaszek z „Chemaru”. Zastępcą – Ryszard Iwańczyk z kieleckiej „Iskry”. 13.09. przyjęte zostają trzy postulaty organizacyjne, których realizacja warunkuje zakończenie strajku w „Iskrze” (kopia w zał.). 24.09.1980 r. udaje się delegacja do Warszawy w celu złożenia statutu do rejestracji. Delegacja ta podejmuje decyzję o przystąpieniu Międzyzakładowego Komitetu Założycielskiego Kielce do NSZZ „Solidarność” z siedzibą w Gdańsku. Pełniłem wówczas funkcję czasowo Przewodniczącego, pod nieobecność Tadeusza Janaszka. Z dniem 24.09. M[iędzyzakładowy] K[omitet] Z[ałożycielski] przekształcił się w regionalną organizację związkową, pod nazwą NSZZ „Solidarność” – Oddział Świętokrzyski. Na posiedzeniu w dniu 26.09.1980 r. zostało to zaaprobowane przez zarząd i delegatem na K[rajową] K[omisję] P[orozumiewawczą] został wybrany Mirosław Domińczyk. Pełniąc funkcję Z-cy Przewodniczącego M[iędzyzakładowego] K[omitetu] Z[ałożycielskiego] łączyłem ją z funkcją Przewodniczącego Z[akładowego] K[omitetu] Z[ałożycielskiego] F[abryki] Ł[ózysk] T[ocnych] „Iskra”. Po wyborach w „Iskrze” i ponownym oddelegowaniu mnie do M[iędzyzakładowego] K[omitetu] Z[ałożycielskiego] od 1.03.1981 r. łączyłem funkcję Z-cy Przewodniczącego M[iędzyzakładowego] K[omitetu] Z[ałożycielskiego] i Przewodniczącego Biura Interwencyjnego, wraz ze Szczepanem Serkiem organizowaliśmy pracę tego biura. W okresie tym za zgodą zarządu, że B[iuro] I[nterwencyjne] jest jedną z podstaw funkcjonowania Międzyzakładowego Komitetu Założycielskiego [tak w ory-

ginałej. Wyróżniający się pracownicy społeczni: Serek Szczepan, Wotliński Stanisław, Rzepa Henryk⁴.

Spośród dokumentów wytworzonych przez funkcjonariuszy Służby Bezpieczeństwa z Wydziału III A KW MO w Kielcach wybrane zostały te, które przybliżą czytelnikowi metody i skalę prowadzonych przez aparat represji działań. Służba Bezpieczeństwa od początku obserwowała działalność osób związanych z tworzeniem niezależnych związków. W sposób planowy, zarówno na szczeblu regionalnym, jak i zakładowym rozpracowywano struktury związkowe.

Rozpoznanie układu sił w Międzyzakładowym Komitecie Założycielskim w Kielcach, próby dezintegracji związku poprzez skonfliktowanie jego członków, doprowadzenie do sporów programowo-ideowych – to działania SB, które miały sprzyjać tzw. neutralizacji „Solidarności”.

Próby rozbijania NSZZ „Solidarność” od wewnątrz miały umożliwić skuteczniejszą walkę agenturze SB w walce o przywództwo związku oraz podczas wyborów do struktur regionalnych. Umieszczeni w strukturach tajni współpracownicy aparatu bezpieczeństwa mieli wpływać na pożądane przez władze oblicze związku, zajmującego się wyłącznie sprawami związkowymi i pracowniczymi.

Z dokumentów wynika, że wysiłki funkcjonariuszy Służby Bezpieczeństwa i ich współpracowników zakończyły się połowicznym sukcesem. Nie podważa to jednak faktu, iż niektóre działania SB okazały się skuteczne. Przyszłe badania wykażą jak wiele ich było.

Brak badań nad dziejami NSZZ „Solidarność” Regionu Świętokrzyskiego miał niebagatelny wpływ na niewielką liczbę występujących w tekście przypisów rzeczowych przy publikowanych dokumentach. Zrezygnowano z przytaczania treści pieczęci oraz adnotacji kancelaryjnych (np. sygnatur pism). Poprawiono oczywiste błędy literowe, interpunkcję oraz błędy ortograficzne. Pominięto adresy osób prywatnych zaznaczając to nawiasem kwadratowym: [...].

Pismo Naczelnika Wydziału III A KWMO w Kielcach ppłk. Antoniego Rupniewskiego do Naczelnika Wydziału II Departamentu III A Ministerstwa Spraw Wewnętrznych w Warszawie. Kielce, dnia 17 grudnia 1980 r.

Stosownie do szyfrogramu z dnia 13.12.1980 r. Nr OA-II-01293/80 informuję, że Wydział III A KW MO w Kielcach prowadzi 4 sprawy obiektowe na:

- Region Świętokrzyski NSZZ „Solidarność” w Kielcach
- Międzyzakładowy Komitet Założycielski w Ostrowcu Świętokrzyskim
- Międzyzakładowy Komitet Założycielski w Starachowicach
- Międzyzakładowy Komitet Założycielski w Końskich.

Ponadto założono 9 spraw operacyjnego sprawdzania na osoby, w tym 8 na zagrożenie propagowania wrogich poglądów i działalność skierowaną przeciwko linii politycznej partii oraz 1 na kolportaż nielegalnego czasopisma wydawanego w kraju. Dotychczas zakończono 1 sprawę

4 Tamże, k. 1399–1400, „Sprawozdanie Ryszarda Iwańczyka z pracy w Zarządzie Regionu. Kielce, dnia 14 czerwca 1981 r.”

poprzez wykorzystanie operacyjne, a w 8 pozostałych prowadzimy aktywne ustalenia szkodliwej działalności i jej dokumentowanie.

Do 15 września br. w województwie kieleckim nie notowano działalności grup antysocjalistycznych ani ich wpływu na poszczególne grupy społeczne i załogi. Od czasu powstania Regionu Świętokrzyskiego NSZZ „Solidarność” i przyjęcia statutu nastąpiło całkowite podporządkowanie się pod M[iędzyzakładowy] K[omitety] Z[ałożycielski] NSZZ „Solidarność” w Gdańsku. W działalności swej aktyw Regionu Świętokrzyskiego NSZZ „Solidarność” i podległe mu MKZ-ty, ZKZ-ty przejawiają między innymi dążenie do:

- podważania kierowniczej roli Partii i przejęcia przywództwa nad załogami zakładów pracy
- szkalowania działaczy społeczno-politycznych i brania w obronę osób i grup antysocjalistycznych ([Leszek] Moczulski) oraz kryminalnych, w stosunku do których prowadzone było lub jest postępowanie karne
- podważanie sojuszu ze Związkiem Radzieckim z coraz częstszym podkreśleniem interwencji zbrojnej
- wykorzystywania wszelkich nastrojów niezadowolienia wśród załóg do podsycania niepewności, niepokoju i niewiary w pomyślny rozwój kraju oraz konfrontacji z władzami
- wzrostu żądań wykraczających poza ramy statutowe i narzucanie administracji własnego stanowiska oraz zbieranie materiałów obciążających aktyw gospodarczy.

W coraz większym stopniu uwidacznia się napływ literatury bezdebitowej z terenu Gdańska, a zwłaszcza „Robotnika”.

Na terenie województwa kieleckiego istnieje ściśle powiązanie aktywu NSZZ „Solidarność” z kurią w Kielcach i Sandomierzu oraz poszczególnymi parafiami. Kler ocenia, że nowe związki zawodowe są silniejsze od partii (liczebnie), posiadają większe poparcie w społeczeństwie i dążą do prawdziwej odnowy kraju oraz popierają Kościół. Dotychczas stwierdzono 13 przypadków odprawienia nabożeństw, w tym 2 w zakładach pracy w intencji NSZZ „Solidarność”, 8 poświęceń krzyży, figur i obrazów Matki Bożej, które przeniesiono do zakładów pracy i siedzib zarządów M[iędzyzakładowych] K[omitety] Z[ałożycielskich]. Ponadto w 2 przypadkach delegacje „Solidarności” czyniły próby wymuszenia na kierownictwie odprawienia nabożeństw na terenie zakładów i procesyjne przejście z zakładów do kościoła.

Jednocześnie niektórzy księża negatywnie oceniają nierealne żądania [wysuwane] przez NSZZ „Solidarność”, które w konsekwencji mogą doprowadzić do rozlewu krwi, tym bardziej, że do „Solidarności” przeniknęli między innymi ludzie o awanturniczej przeszłości i elementy antysocjalistyczne.

W ostatnim okresie nastąpiło wyciszenie wszelkiego rodzaju prób awanturnictwa, samowoli, dzikich strajków i całkowite podporządkowanie się decyzjom Krajowej Komisji Porozumiewawczej. W sprawach społeczno-gospodarczych pod naciskiem społeczeństwa kierownictwo Regionu wychodzi do władz z różnymi propozycjami i wnioskami o ich załatwienie, np. o zaopatrzenie, sprawy mieszkaniowe, transport, komunikacja itp.

Większość członków Prezydium Regionu Świętokrzyskiego NSZZ „Solidarność” wykazuje negatywną postawę wobec obecnego ustroju, programu partii i rządu oraz sojuszków Polski z państwami Układu Warszawskiego. Kierownictwo Regionu, MKZ-ów, ZKZ-ów, rad i komisji zakładowych ma pełne poparcie i posłuch wśród załóg zakładów pracy i środowisk wiejskich.

Mimo tego wśród Zarządu Regionu Świętokrzyskiego prowadzimy dialog z 5 osobami, w MKZ-ach [z] 4, ZKZ-ach i komisjach zakładowych z 9. Ponadto posiadamy w Zarządzie Regionalnym 3 [ajnych] w[s]półpracowników i 2 k[ontakty] o[peracyjne], w M[iędzyzakładowych] K[omitety] Z[ałożycielskich], Z[akładowych] K[omitety] Z[ałożycielskich] i komisjach zakładowych 5 [ajnych] w[s]półpracowników i 9 k[ontaktów] o[peracyjnych]. Wśród aktywnych członków „Solidarności” posiadamy ogółem 40 [ajnych] w[s]półpracowników i 16 k[ontaktów] o[peracyjnych].

Obok własnych osobowych źródeł informacji w sposób aktywny włączone zostały również źródła informacji będące na kontakcie Wydziałów II⁵, III⁶, IV⁷ i PG⁸. Jednocześnie wykorzystujemy w pełni możliwości Wydziałów T⁹, W¹⁰ i B¹¹. Otrzymane materiały operacyjne i techniczne pozwalają na rozpoznanie ich działań oraz stosowanych przedsięwzięć metodyczno-organizacyjnych.

Poprzez posiadane źródła informacji, w tym nowo pozyskane, a szczególnie wśród aktywu NSZZ „Solidarność” stosujemy wiele różnorodnych przedsięwzięć operacyjnych zmierzających do:

- dezintegracji aktywu
- podważania jego autorytetu
- kierowania ich uwagi i działań na sprawy produkcji, dyscypliny i porządku.

Szczególną uwagę kierujemy na przygotowania i przebieg wyborów do władz NSZZ „Solidarność”. Działania nasze w tym zakresie skoncentrowano na pełne rozpoznanie dotychczasowych władz „Solidarności” oraz typowanie kandydatów do wyborów. W stosunku do ujawnionych osób o postawach negatywnych podejmujemy odpowiednie przeciwdziałania.

Jednocześnie stosujemy ofensywne działania mające na celu:

- wprowadzania i opanowania operacyjnego przez osobowe źródła informacji i osoby godne zaufania przyszłych władz związkowych „Solidarności”
- inspirowania i kierowania działalnością tego aktywu w kierunku zgodnym ze statutem
- wyhamowywania i osłabiania negatywnych inicjatyw i przedsięwzięć podejmowanych przez aktyw „Solidarności”.

W coraz szerszym stopniu stosować środki profilaktyczne w szerokim zakresie przy wykorzystywaniu administracji państwowej, organów kontroli, a w przypadkach uzasadnionych podejmować właściwe środki represji¹².

5 Pion kontrwywiadu Służby Bezpieczeństwa.

6 Wydziały III w komendach wojewódzkich MO zajmowały się przeciwdziałaniem dywersji i nieprawidłowościom w środowiskach naukowych, twórczych, dziennikarskich, akademickich, mniejszości narodowych itp. Powierzono im m.in. rozpoznawanie, przeciwdziałanie i rozpracowywanie osób, grup, środowisk naruszających konstytucyjne zasady ustroju PRL. Wydziały III A zajmowały się przede wszystkim rozpracowaniem i przeciwdziałaniem zagrożeniom w sferze przemysłu i uspołecznionych zakładów pracy. W pierwszej kolejności zwalczały wszelkie grupy antysocjalistyczne powstałe w zakładach pracy. W 1981 r. z zakresu zainteresowań pionu III i III A wyłączono operacyjną ochronę kompleksu gospodarki żywnościowej i włączono ją do pionu IV, na początku 1982 r. natomiast dotychczasowy pion III A przemianowano na V.

7 Pion Służby Bezpieczeństwa zajmujący się rozpracowywaniem Kościoła katolickiego, związków wyznaniowych, organizacji religijnych i środowisk świeckich związanych z kościołami.

8 Wydziały w komendach wojewódzkich MO zwalczające przestępstwa gospodarcze.

9 Pion techniki operacyjnej Służby Bezpieczeństwa. W komendach wojewódzkich MO (od 1983 r. WUSW) w randze wydziału. Zajmował się m.in. instalacją i eksploatacją środków techniki operacyjnej (podśluchy i podglądy), tajnym otwieraniem mieszkań, kopiowaniem dokumentów, produkcją dokumentów niezbędnych do pracy operacyjnej (np. fałszywych dokumentów tożsamości).

10 Pion kontroli korespondencji Służby Bezpieczeństwa. W komendach wojewódzkich MO (od 1983 r. WUSW) w randze wydziału. Zajmował się losową (wrywkową) lub systematyczną (w stosunku do wybranych osób) kontrolą korespondencji (perlustracją).

11 Pion obserwacji zewnętrznej Służby Bezpieczeństwa. W komendach wojewódzkich MO (od 1983 r. WUSW) w randze wydziału. Zajmował się prowadzeniem obserwacji (jawnej i ukrytej) osób rozpracowywanych, miejsc zagrożonych itp.

12 Tamże, t. 22, k. 1254–1257, „Pismo Naczelnika Wydziału III A KWMO w Kielcach pplk. Antoniego Rupniewskiego do Naczelnika Wydziału II Departamentu III A Ministerstwa Spraw Wewnętrznych w Warszawie. Kielce, dnia 17 grudnia 1980 r.”

Pismo Naczelnika Wydziału III A KWMO w Kielcach ppłk. Antoniego Rupniewskiego do Naczelnika Wydziału III Departamentu III A Ministerstwa Spraw Wewnętrznych w Warszawie. Kielce, dnia 3 kwietnia 1981 r.

Ocena działalności Regionu Świętokrzyskiego NSZZ „Solidarność”. W skład Zarządu Regionu Świętokrzyskiego NSZZ „Solidarność” z siedzibą w Kielcach wchodzi jeden M[iędzyzakładowy] K[omitety] Z[ałożycielski] (traktowany jako siedziba Regionu) oraz dziewięć terenowych Komisji Koordynacyjnych z siedzibami w: Ostrowcu Świętokrzyskim, Starachowicach, Skarżysku-Kamiennej, Końskich, Włoszczowie, Jędrzejowie, Busku-Zdroju, Połańcu woj. Tarnobrzeg, Lipsku woj. Radom.

Ambicją działaczy tutejszego Regionu jest podporządkowanie sobie i objęcie zakresem działania całego województwa tarnobrzegskiego. Jeżeli chodzi natomiast o T[erenową] K[omisję] K[oordynacyjną] w Lipsku, to Region Świętokrzyski zdecydowany jest przekazać ten teren pod Region „Ziemia Radomska”, ale członkowie i zarząd tej T[erenowej] K[omisji] K[oordynacyjnej] nie wyrażają na to zgody.

Według informacji, jakie posiada Zarząd Regionu Świętokrzyskiego liczba członków „Solidarności” w Regionie wynosi 320 tys. osób oraz około 600 komisji zakładowych i Z[ałożycielskich] K[omitety] Z[akładowych]. W kilkunastu ZKZ-tach, w mniejszych zakładach i instytucjach, gdzie „Solidarność” utworzono stosunkowo późno, tj. w marcu nie przeprowadzono jeszcze zebrań wyborczych.

Odpowiedzialnym za przygotowanie wyborów do zarządu jest ob. Jerzy Stępień, który jednocześnie jest Przewodniczącym Komisji do sprawdzenia prawidłowości wyborów. Wg ocen osobowych źródeł informacji stopień zaawansowania wyborów do Regionu jest niezadowolający, a J[erzy] Stępień nie przejawiał ostatnio aktywności w pracy w tym kierunku, w związku z czym nic nie wskazuje na to, aby wybory odbyły się w miesiącu kwietniu. Wykorzystując informację na ten temat planujemy przeprowadzić kombinację operacyjną mającą na celu poderwanie autorytetu J. Stępnia.

Będąc przejazdem z Krakowa do Warszawy w siedzibie Regionu Świętokrzyskiego przebywał w dn. 10.03. br. w godz. od 13-tej do 15-tej Adam Michnik. Wymieniony przeprowadził rozmowę z Przewodniczącym Zarządu Regionu M[irosławem] Domińczykiem, któremu udzielił rad na temat kampanii wyborczej do Zarządu. W trakcie rozmowy wypili obaj butelkę wódki.

W Krajowej Naradzie Biur Interwencyjnych w dn. 12–13.03.[19]81 r. odbytej w Ustce wziął udział nasz t[ajny] w[spółpracownik] ps. „Michał”. Obszerną informację na ten temat przesłano do Wydziału III Departamentu III A w dniu 19.03. br.

W Zarządzie Regionu utworzono w tym miesiącu komórkę poligraficzną, szefem której został Jerzy Węglarski będący w stopce redakcyjnej „Robotnika”. Zatrudniony on został na etacie Zarządu Regionu z wynagrodzeniem 8,5 tys. zł miesięcznie. Komórka poligraficzna dysponuje dwoma powielaczami, białkowym i offsetem, na których odbija się przeciętnie od 3 do 5 tys. różnych ulotek, odbitek, komunikatów, biuletynów itp. W ostatnich dniach marca Stefan Omasta przywiózł z Warszawy matrycę z nr 74 „Robotnika”. Dotychczas odbito 5 tys. egzemplarzy tego pisma, które zostały zabrane przez M[iędzyzakładowy] K[omitety] Z[ałożycielski] w Krakowie, a dalsze 5 tys. jest w druku. Nadmienia się, że Region Świętokrzyski powiela „Robotnika” dla MKZ-tów południowej Polski. Aktywność działania poligrafii w Regionie znacznie się zwiększyła od incydentu bydgoskiego i ogłoszenia gotowości strajkowej. Komunikaty i plakaty o różnej treści, w tym szkalujące organa MO i SB, były rozlepiane w całym mieście i regionie. Na polecenie K[rajowej] K[omisji] P[orozumiewawczej] zarząd Regionu przeniósł się wraz z dokumentacją do Fabryki Łożysk Tocznych „Iskra” w Kielcach. W dotychczasowej siedzibie przy ul. Świętokrzyskiej 10 a umieszczono w oknach kolumny głośnikowe, przez które nadawano bieżące komunikaty. Zorganizowano także straż z robotników zakładów pracy do ochrony siedzib. Przenieśli swe siedziby do zakładów pracy również Terenowe Komisje Koordynacyjne.

Z członków Zarządu Regionu, szczególną aktywność przejawiał wiceprzewodniczący Ob. Henryk Kuliński, współautor wraz z Jerzym Stępnem Uchwały Zarządu z dnia 20.03. br. przesłanej przez K[rajową] K[omisję] P[orozumiewawczą] do Sejmu o odwołanie Ministra Spraw Wewnętrznych. Wypowiadał on się między innymi, że resort spraw wewnętrznych wymknął się spod kontroli i jest sterowany z Moskwy.

W dn. 25.03. br. M[irosław] Domińczyk udzielił wywiadu dziennikarce z Wielkiej Brytanii, w którym stwierdził między innymi, że strajk ostrzegawczy jest mu potrzebny aby wiedzieć na czym stoi. Przeprowadzony strajk ostrzegawczy w dn. 27.03. br. „Solidarność” oceniła bardzo wysoko twierdząc, że wypadł on lepiej niż planowano. Podczas tego strajku zanotowano tylko jeden incydent w bazie M[iejskiego] P[rzedsiębiorstwa] K[omunikacyjnego] w Ostrowcu Świętokrzyskim, gdzie tamtejsza „Solidarność” próbowała utrudnić wyjazd z bazy dwóm kierowcom należącym do związków branżowych, a którzy nie chcieli strajkować. (Sprawa ta jest w trakcie wyjaśniania). Odnośnie strajku generalnego większość członków „Solidarności” w Regionie była przeciwko temu strajkowi. Przeprowadzona na ten temat tendencyjna ankieta na temat postulatów strajkowych wykazała, że 65 proc. ankietowanych była przeciwna strajkowi. Powszechnego poparcia udzielono L[echowi] Wałęsie i jego autorytetowi wśród „szarych” członków „Solidarności” odcinając się jednocześnie od ekstremalnych stanowisk niektórych członków K[rajowej] K[omisji] P[orozumiewawczej], takich jak np. [Andrzej] Rozpłochowski. Wyjeżdżającego w dn. 31.03. br. na obrady K[rajowej] K[omisji] P[orozumiewawczej] Mirosława Domińczyka zobowiązano do poparcia stanowiska Lecha Wałęsy i komisji prowadzącej rozmowy z rządem.

Poprzez t[ajnego] w[s]spółpracownika ps. „Michał”, mającego dostęp do wszystkich członków Zarządu i większości dokumentacji, prowadzi się bieżące rozpoznanie zamierzeń i działań Zarządu oraz aktualne postawy członków Zarządu i ich charakterystyki. Pozwala to na opracowanie kombinacji operacyjnych, których w marcu przeprowadzono cztery, mających na celu skłócenie członków Zarządu oraz wyeliminowanie tych, którzy reprezentują skrajne i wrogie poglądy. W dzień strajku ostrzegawczego na terenie F[abryki] Ł[óźysk] T[ocznich] „Iskra” spowodowano poróżnienie Komisji Zakładowej tej fabryki z M[irosławem] Domińczykiem i J[erzym] Stępnem. Konflikt ten powstał na przygotowanych wcześniej przez nas kombinacjach operacyjnych. Z Komisją Zakładową F[abryki] Ł[óźysk] T[ocznich] „Iskra”, która ma największe wpływy w Zarządzie Regionu, utrzymywany jest przez nas stały dialog.

Według posiadanych informacji w najbliższych dniach Zarząd Regionu skupi się na wyborach regionalnych. Planują zatrudnić na pełnych etatach dwóch pracowników w Komisji Interwencyjnej i zaktywizować jej działania. W planach Komisji Interwencyjnej jest zbadanie postaw, majątków, dyplomów, osób zajmujących eksponowane stanowiska administracyjno-polityczne w Kielcach i województwie.

Ogółem w obiektach gospodarki narodowej na terenie działania Regionu Świętokrzyskiego wykorzystywanych jest do ochrony NSZZ „Solidarność” 391 źródeł informacji, w tym przez wydziały Służby Bezpieczeństwa 229 jednostek (t[ajnych] w[s]spółpracowników] 212, rez[ydentów] 2, k[ontaktów] o[peracyjnych] 13, kons[ultantów] 2). Wydział III A posiada łącznie 182 t[ajnych] w[s]spółpracowników] należących do „Solidarności”. Z liczby tej w poszczególnych ogniwach związku:

- Zarząd Regionu 2 t[ajnych] w[s]spółpracowników]
 - Terenowe Komisje Koordynacyjne 3 t[ajnych] w[s]spółpracowników]
 - Komisje Zakładowe 177 t[ajnych] w[s]spółpracowników].
- Ponadto prowadzimy 12 dialogów z aktywistami „Solidarności” w tym:
- Zarząd Regionu – 2
 - T[erenowe] K[omisje] K[oordynacyjne] – 4
 - Komisje Zakładowe – 6.

W miesiącu marcu założono dwie sprawy operacyjnego sprawdzenia, jedną na osobę z aktywu Komisji Zakładowej oraz jedną na strajk ostrzegawczy. Ogółem prowadzimy 17 spraw operacyjnego sprawdzenia z tego 16 z I grupy zagrożeń, w tym na członków:

- Zarządu Regionu – 6
- Terenowe Komisje Koordynacyjne – 4
- Komisji Zakładowych – 3.

Nie prowadzono w tym miesiącu rozmów profilaktycznych i ostrzegawczych, a jedną osobę tj. przewodniczącego Komisji Zakładowej w jednym z zakładów pracy m. Kielc, zatrzymano w KW MO za wywołanie awantury w stanie nietrzeźwym, sporządzając mu wniosek do kolegium ds. wykroczeń.

W ostatnim okresie pracy z osobowymi źródłami informacji zauważa się pewien dystans i rezerwę po wypadkach bydgoskich, po których winą obarcza się między innymi MO i SB¹³.

Pismo Zastępcy Naczelnika Wydziału III A KW MO w Kielcach mjr. Mariana Adamczyka do Naczelnika Wydziału III Departamentu III A MSW w Warszawie. Kielce, dnia 5 maja 1981 r.

Ocena działalności Regionu Świętokrzyskiego NSZZ „Solidarność” z siedzibą w Kielcach. W skład Zarządu Regionu Świętokrzyskiego NSZZ „Solidarność” z siedzibą w Kielcach wchodzi jeden M[iędyzakładowy] K[omitę] Z[ałożycielski] (traktowany jako siedziba Regionu) oraz dziesięć terenowych Komisji Koordynacyjnych z siedzibami w: Ostrowcu Świętokrzyskim, Starachowicach, Skarżysku-Kamiennej, Końskich, Włoszczowie, Jędrzejowie, Busku-Zdroju, Pińczowie, Połańcu (woj. Tarnobrzeg), Lipsku (woj. Radom). Zadaniem Terenowych Komisji Koordynacyjnych jest ułatwianie działalności i udzielanie porad i wyjaśnień związkowych okolicznym komisjom zakładowym, z zakresu działalności związku „Solidarność”.

W miesiącu kwietniu br. Zarząd Regionu Świętokrzyskiego większość swoich działań skierował na sprawy zakończenia wyborów do komisji zakładowych oraz przygotowania platformy do wyborów regionalnych. W tym celu powołano i zatwierdzono przez M[iędyzakładowy]

13 Tamże, t. 20, k. 1169–1173, „Pismo Naczelnika Wydziału III A KW MO w Kielcach ppłk. Antoniego Rupniewskiego do Naczelnika Wydziału III Departamentu III A MSW w Warszawie. Kielce, dnia 3 kwietnia 1981 r.” W pierwszej połowie maja 1981 r. funkcjonariusze z Wydziału III A KW MO w Kielcach (oraz w innych województwach) otrzymali pismo dotyczące ujednoczenia przesyłanych miesięcznych analiz. Oto jego treść: „Wskazówki do sporządzenia miesięcznych analiz /ocen/ dot. ochrony NSZZ „Solidarność”. Warszawa, dnia 11.05.1981 r. W myśl wytycznych przekazanych przez Dyrektora Departamentu III A na telekonferencji w dniu 26.02.1981 r. miesięczne analizy, w celu ich ujednoczenia, winny zawierać: 1. Zamierzenia i kierunki działania MKZ-ów na najbliższą przyszłość. Każdorazowo podawać ilość MKZ-ów i KZ-ów. 2. Posiadane źródła informacji i ocena ich możliwości w rozbiu ilościowym na MKZ-ty i KZ-ty, z uwzględnieniem kategorii i pseudonimów tych źródeł, które mają dotarcie do Krajowej Komisji Porozumiewawczej i komisji branżowych. Uwzględnić ilość źródeł, ich kategorię, które zdecydowane są wystąpić przeciwko Komitetowi Obrony Robotników. 3. Ilość członków „Solidarności” w MKZ-ach, a ile w KZ-ach, z którymi prowadzone są dialogi operacyjne. Nie uwzględniamy tu jednak dialogów z figurantami spraw. 4. Ilość figurantów zarejestrowanych w ramach odrębnych spraw ewidencji operacyjnej, oraz z iloma z nich prowadzone są dialogi operacyjne /w tym uwzględniamy również rozmowy profilaktyczno-ostrzegawcze/. Te informacje również należy podawać w rozbiu na MKZ-ty i KZ-ty. 5. Podawać ilościowo w rozbiu na MKZ-ty i KZ-ty osoby, które w określonych okolicznościach będą zdecydowane wystąpić oficjalnie przeciwko Komitetowi Samoobrony Społecznej–Komitetowi Obrony Robotników i innym grupom antypaństwowym z załączeniem ich charakterystyk. Te informacje również należy podawać w rozbiu na MKZ-ty i KZ-ty. 6. Podawać ilość prowadzonych rozmów profilaktycznych i ostrzegawczych tak przez naszą służbę jak i MO oraz prokuraturę, a także rezultaty tych rozmów. W informacji tej nie należy uwzględniać figurantów.” Tamże, t. 20, k. 1155, „Wskazówki do sporządzenia miesięcznych analiz /ocen/ dot. ochrony NSZZ <<Solidarność>>. Warszawa, dnia 11.05.1981 r.”

K[omitę] Z[ალოჟიელსკი] Regionalną Komisję Wyborczą oraz wybrano przedstawiciela Regionu do Krajowej Komisji Wyborczej, którym został Ob. Stanisław Chamera s. Jana i Anieli Imiałkowskiej ur. 24.02.1950 r. w Wygielzowie, technik mechanik, brygadzysta w Wydziale Remontowym F[აბრიკი] Ł[ოჟისკი] T[ოცნისკი] „Iskra”, zam. Kielce [...], bezpartyjny. Wymieniony jest przewodniczącym Komisji Wydziałowej „Solidarność” w swoim zakładzie pracy i należy do grupy tzw. „krzykaczy” i nadgorliwych zwolenników „Solidarność”. Wrogo ustosunkowany do partii i aparatu M[ინისტრთა] S[პრავ] W[ეწინურისკი].

W omawianym miesiącu nadal nie rozwiązano konfliktu zaistniałego w M[იესკი] P[რედიესბორსტვე] K[ომუნიკაციისკი] w Ostrowcu Świętokrzyskim, w dn. 27 marca 1981 r. podczas strajku ostrzegawczego pomiędzy członkami „Solidarność” i Związków Branżowych Pracowników Gospodarki Komunalnej i Terenowej. Komisja Zakładowa „Solidarność” zażądała zwolnienia z pracy trzech kierwców, członków Związków Branżowych, którzy w tym dniu podjęli pracę. Dwóch z nich wyjechało z bazy MPK nie stosując się do poleceń straży robotniczej „Solidarność”. K[ომისია] Z[აქლადოვა] NSZZ „Solidarność” zażądała również zwolnienia kierownika ruchu K[რისტოფა] Boronia oraz odwołania dyrektora M[იესკი] P[რედიესბორსტვა] K[ომუნიკაციისკი] Ob. J[ოზეფა] Sajdy. Związek Branżowy liczy około 1/3 załogi tj. 136 pracowników, twierdzi, że winę za ten stan ponosi „Solidarność” i nie chce dopuścić do represjonowania swoich członków. Incydent na wniosek obu stron jest wyjaśniany przez Prokuraturę Rejonową w Ostrowcu Świętokrzyskim oraz mieszaną komisję powołaną przez wicepremiera [Mieczysława] Rakowskiego. Zarząd Regionu Świętokrzyskiego wyznaczył do wyjaśnienia powyższej sprawy przewodniczącego Zarządu M[იროსლავა] Domińczyka, rzecznika prasowego Zarządu J[ერზეგ] Sępnia i członka prezydium T[ადეუსა] Moszyńskiego.

W wyniku naszych działań poprzez osobowe źródła informacji oraz dialogi z aktywnym zakładowym „Solidarność” w F[აბრცე] Ł[ოჟისკი] T[ოცნისკი] „Iskra” spowodowano, że na posiedzeniu M[იედვზაკლადოვეგო] K[ომიტეტუ] Z[ალოჟიელსკი] w dniu 14.04. br. powołano Komisję Rewizyjną, w celu kontrolowania głównie działalności finansowej Zarządu Regionu. Wykorzystano tutaj antagonizm jaki powstał pomiędzy Komisją Zakładową Fabryki Łożysk Tocznich „Iskra” w Kielcach, a przewodniczącym Zarządu Regionu Mirosławem Domińczykiem i rzecznikiem prasowym Jerzym Sępnem, w związku z czasowym przeniesieniem M[იედვზაკლადოვეგო] K[ომიტეტუ] Z[ალოჟიელსკი] do F[აბრიკი] Ł[ოჟისკი] T[ოცნისკი] „Iskra”. Nasze działania i inspiracje spowodowały, że podważono zaufanie Komisji Zakładowej „Solidarność” F[აბრიკი] Ł[ოჟისკი] T[ოცნისკი] „Iskra” do Zarządu Regionu w sprawach gospodarki finansowej i do niektórych członków zarządu. W skład 9-osobowej Komisji Rewizyjnej weszło aż 7 osób z F[აბრიკი] Ł[ოჟისკი] T[ოცნისკი] „Iskra”.

W pierwszej dekadzie kwietnia w Busku-Zdroju przebywał kilka dni w mieszkaniu prywatnym Adam Michnik, który był w stałym kontakcie z przewodniczącym Regionu M[იროსლავემ] Domińczykiem i członkiem Prezydium Zarządu Aleksandrem Kanią – pracującym jako asystent na Politechnice Świętokrzyskiej. Według uzyskanych operacyjnie informacji A[დამ] Michnik przygotowywał opracowanie na temat aktualnej sytuacji w Polsce oraz odpowiedź posłowi E[დმუნდოვი] Osmańczykowi, który poruszył jego nazwisko na forum sejmowym. A[დამ] Michnik interesował się także problemem Żydów w Kielcach, jaki miał miejsce w drugiej połowie lat 40-tych.

W dn. 24–25.04. br. z ramienia Zarządu przebywali w miejscowości k. Gdańska dwaj przedstawiciele Regionu Ob. Szczepan Serek i Zygmunt Pęksyk na zjeździe Krajowego Biura Interwencyjnego. Po powrocie rozpowszechniali wiadomość, że pokazano im tam film o wydarzeniach w Bydgoszczy, na którym widać było wyraźnie, że J[ან] Rulewski, zza szpaleru mundurowych funkcjonariuszy MO, został uderzony kastetem.

W dn. 24.04. br. odbyło się zebranie przewodniczących komisji zakładowych Regionu, na którym była obecna również delegacja związkowców z USA, reprezentowana przez trzech działaczy murzynskich ze związku A[merican] F[ederation] [of] L[abor] [and] C[ongress] [of] I[ndustrial] O[rganizations].

ganizations]¹⁴, którzy dzielili się doświadczeniami z pracy związkowej. Jeden z tych przedstawicieli w swej wypowiedzi, stwierdził, że Polska jest „krajem policyjnym”. Związkowcy amerykańscy byli gośćmi Regionu Świętokrzyskiego i odjeżdżając obiecali dostarczyć do Kielc urządzenia poligraficzne nowszej generacji. Na tym samym zebraniu wiceprzewodniczący Zarządu Henryk Kuliński zgłosił projekt uchwały o wycofaniu kontyngentów wojsk radzieckich z terytorium Polski, tłumacząc to trudną sytuacją ekonomiczną kraju i sugerował, że Polska ponosi znaczne koszty z tym związane. W wyniku zgłoszenia projektu tej uchwały wywiązała się burzliwa dyskusja i projekt ten nie zyskał akceptacji, gdyż większość była zdania, iż jest to typowa ingerencja w sprawy polityczne.

W związku z obchodami świąt 1-go i 3-go Maja Zarząd Regionu odciął się od imprez organizowanych przez władze polityczno-administracyjne. Przewodniczący Zarządu Regionu M[irosław] Domińczyk wypowiadał się, że nie pójdzie na żadną imprezę organizowaną przez „czerwonych”. Wiceprzewodniczący H[enryk] Kuliński zalecał ogniom „Solidarności”, aby we wszelkiego rodzaju przemówieniach, odezwach, wystąpieniach pomijają słowo „P[olska] Z[jednoczona] P[artia] R[obotnicza]”, „sojusz z ZSRR”.

Komisja Zakładowa Zakładów Metalowych „Predom-Mesko” w Skarżysku-Kamiennej w oświadczeniu 1-majowym, nawiązując do historii tego święta, powołała się na masakrę robotników w 1956, [19]68, [19]70 i [19]76 r. Przewodniczący Komisji Zakładowej Fabryki Samochodów Specjalizowanych „Polmo-SHL” w Kielcach Eugeniusz Bednarczyk w nadanej w dn. 30.04. br. audycji 1-majowej przez radiowęzeł zakładowy wyraził się następująco: „Z czcią należy w tym dniu pomyśleć o robotnikach poległych w Poznaniu w 1956 r., wspomnieć rok 1968 i 1976, a zwłaszcza przypomnieć sobie owe osławione ścieżki zdrowia zgotowane przez władzę absolutnie sprawiedliwą, a dalej rok 1970, stopy trupów z tych ulic, ale również tych, którzy swego ducha wyzionęli na skutek przesłuchań. Wspomnijmy wykonywane przy pomocy spychaczy pogrzeby na cmentarzach wybrzeża, wspomnijmy ludzi, którzy na skutek przesłuchań utracili na stałe zdrowie. O [1?] Maju, ty w uroczystych pochodach zbezczeszczonej przez tyranów ich własną obecnością nie powtórz nam się więcej”.

Obecnie w Zarządzie Regionu w związku ze zbliżającymi się wyborami podlicza się liczbę członków i Komisji Zakładowych, a z ocen posiadanych tam źródeł informacji wynika, że w Regionie jest w sumie około 330 tys. członków tego związku i około 620 komisji zakładowych. Dokładne dane będą w Zarządzie w połowie miesiąca maja.

Oceniając działalność Zarządu Regionu i jego członków, stwierdza się, że najbardziej wrogą i negatywną działalność przejawia wiceprzewodniczący Zarządu Ob. Henryk Kuliński. W ubiegłym roku oddał legitymację partyjną i obecnie jest nieprzejednanym wrogiem Partii i sojuszu z ZSRR. Jest on bardzo nieufnym w stosunku nawet do najbliższych współpracowników. Nie przyjaźni się z nikim i prowadzi politykę związkową w oparciu o ściśle wytyczne K[rajowej] K[omisji] P[orozumiewawczej]. Jest on fanatycznie oddany „Solidarności”. Przewodniczący Zarządu Regionu Mirosław Domińczyk w ostatnim okresie zachowuje się spokojnie, ale w otoczeniu członków Zarządu daje zawsze do zrozumienia, że jest wrogiem obecnego ustroju PRL, nie pójdzie na żadne układy. Nie bez wpływu są w tym wypadku kontakty wymienionego z A[damem] Michnikiem, J[ackiem] Kuroniem i Regionem „Mazowsze”. Więcej aktywności przejawia ostatnio członek Prezydium Zarządu Aleksander Kania – asystent na Politechnice Świętokrzyskiej, który liczy się z ewentualną swoją kandydaturą na stanowisko przewodniczącego. Jest on zaciekle wrogiem Partii, aparatu M[inisterstwa] S[praw] W[ewnętrznych] oraz ZSRR. Nieco mniejszą aktywność przejawia Jerzy Stępień – rzecznik prasowy Regionu, który tym sposobem chce zyskać względy umiarkowanych przyszłych wyborców. Na wymienione osoby prowadzone są sprawy operacyjne, w których działania operacyjne kieruje się na wyeliminowanie z wyborów do Regionu niewygodnych nam i wrogich kandydatów. Szczególna uwaga w działaniach operacyjnych zwrócona

14 Amerykańska centrala związkowa.

3. Zdjęcie symbolicznych krzyży, ustawionych na cmentarzu partyzanckim przy ul. Ściegienne-go w Kielcach, ku czci pomordowanych w 1940 r. w Starobielsku, Katyniu i Ostaszkowie

zostanie na poróżnienie Komisji Zakładowej F[abryki] Ł[óźysk] T[ocnych] „Iskra” tj. fabryki, która dała początek „Solidarności” na Kielecczyźnie, a Zarząd Regionu, w tym głównie J[erzym] S[ępnem], M[iroslawem] D[omińczykiem] i H[enrykiem] Kulińskim.

W Zarządzie Regionu Wydział III A posiada dwóch tajnych współpracowników, z których jeden ma możliwość dotarcia do K[rajowej] K[omisji] P[orozumiewawczej] i Krajowego Biura Interwencyjnego oraz możliwość udzielania wyprzedzających informacji o aktualnych zamierzeniach Zarządu. Łącznie Wydział III A posiada 185 tajnych współpracowników należących do „Solidarności”, z których trzech posiada dotarcie do Terenowych Komisji Koordynacyjnych, a 180 do Komisji Zakładowych w zakładach pracy.

Prowadzimy obecnie 15 dialogów, w tym z: Zarząd Regionu – 3, T[erenowe] K[omisje] K[oordynacyjne] – 4, Komisje Zakładowe – 8. Z dialogów tych wynika, że rozmówcy zachowują się wobec Służby Bezpieczeństwa taktownie, wyrażając chęć dalszego dialogu i utrzymywania kontaktów, ale są przypadki, że do załogi wyrażają się negatywnie o M[ilicji] O[bywatelskiej] i S[łużbie] B[ezpieczeństwa], obarczając między innymi winą za represje w latach [19]56, [19]68, [19]70 i [19]76.

Prowadzonych jest 18 spraw operacyjnego sprawdzenia z I grupy zagrożeń w tym na członków: Zarządu Regionu – 7, T[erenowe] K[omisje] K[oordynacyjne] – 4, Komisji Zakładowych – 4. Pozy-skano trzech tajnych współpracowników, którzy są członkami „Solidarności” w swoich zakładach pracy. Założono sprawę operacyjnego sprawdzenia, na członka Zarządu Regionu Ob. Jerzego Węglarskiego kierującego komórką poligraficzną Regionu, obecnie członka stopki redakcyjnej pisma „Robotnik”.

W analizowanym okresie nie wszczynano śledztw, dochodzeń i nie stosowano aresztów. Nie prowadzono również rozmów profilaktycznych i ostrzegawczych. Oficjalnie nie kwestionowano

4. Delegaci Regionu Świętokrzyskiego w czasie obrad I Krajowego Zjazdu Delegatów NSZZ „Solidarność” w Gdańsku

wydawnictw antysocjalistycznych, ograniczając się do przejmowania ich przez osobowe źródła informacji¹⁵

Pismo Z-cy Naczelnika Wydziału III A KWMO w Kielcach mjr. Mariana Adamczyka do Naczelnika Wydziału III Departamentu III A MSW w Warszawie z 5 sierpnia 1981 r. (określone klauzulą: tajne specjalnego znaczenia) zatytułowane: Analiza dot. ochrony Regionu Świętokrzyskiego NSZZ „Solidarność” za miesiąc lipiec 1981 r.

Region Świętokrzyski NSZZ „Solidarność” z siedzibą w Kielcach obejmuje swoim zasięgiem działania województwo kieleckie oraz przygraniczne regiony z województwa tarnobrzeskiego (rejon Połańca – w tym Elektrownia „Połaniec”) oraz województwa radomskiego (rejon Lipska). Po wyborach do Zarządu Regionu, w terenie działało dziewięć Delegatur Zarządu w następujących miastach: Ostrowiec Świętokrzyski – zatrudnia 7 osób, Skarżysko-Kamienna – zatrudnia 6 osób, Starachowice – zatrudnia 5 osób, Końskie – zatrudnia 3 osoby, Busko – zatrudnia 2 osoby, Jędrzejów – zatrudnia 2 osoby, Pińczów – zatrudnia 1 osobę, Włoszczowa – zatrudnia 1 osobę, Miechów – zatrudnia 1 osobę.

Region Świętokrzyski liczy około 256 tys. członków „Solidarności” skupionych w ok. 820 komisjach zakładowych. Wydział III A w nowo wybranym Zarządzie Regionu nie posiada tajnych współpracowników, ani dotarcia do K[rajowej] K[omisji] P[orozumiewawczej] i komisji bran-

¹⁵ Tamże, t. 20, k. 1156–1161, „Pismo Zastępcy Naczelnika Wydziału III A KW MO w Kielcach mjr Mariana Adamczyka do Naczelnika Wydziału III Departamentu III A MSW w Warszawie. Kielce, dnia 5 maja 1981 r.”

zowych. Posiadamy jedynie pośrednie dotarcie do Zarządu poprzez byłych członków Zarządu i Komisje Zakładowe. Z wykorzystywanych aktualnie 193 tajnych współpracowników przez Wydział III A – 8 [tajnych] w[s]półpracowników posiada dotarcie do delegatur terenowych, a 185 do komisji zakładowych. Z posiadanego przez nas rozpoznania wynika, że około jedna trzecia tajnych współpracowników zdecydowana jest w sposób jawny wystąpić przeciwko K[omitetowi] S[amoobrony] S[połecznej] – K[omitet] O[brony] R[obotników]. Z aktywnym „Solidarności” w K[omisjach] Z[akładowych] podtrzymujemy 25 dialogów operacyjnych. Z członkami nowo wybranego Prezydium Zarządu Regionu dialogów jeszcze nie podjęto. Wydział III A prowadzi 24 sprawy na osoby, w tym dziewięć na członków Zarządu Regionu i 15 spraw na członków Komisji Zakładowych. Wykorzystując prowadzone dochodzenie w sprawie wypadku samochodowego należącego do Zarządu Regionu, pozyskano byłego członka Zarządu Regionu jako [tajnego] w[s]półpracownika ps. „Ewa”, obecnie pracującego na etacie w Komisji Zakładowej. Z obecnego Zarządu Regionu według naszych ocen nie widzimy osób, które zdecydowałyby się wystąpić otwarcie przeciwko K[omitetowi] S[amoobrony] S[połecznej]–K[omitetowi] O[brony] R[obotników] lub innym organizacjom antysocjalistycznym. Natomiast z aktywności K[omisji] Z[akładowych], 8 osób w sprzyjających warunkach gotowa jest wystąpić przeciwko działaniom K[omitetu] S[amoobrony] S[połecznej]–K[omitetu] O[brony] R[obotników]. W miesiącu lipcu nie przeprowadzono rozmów profilaktyczno-ostrzegawczych, zarówno przez S[łużbę] B[ezpieczeństwa] z członkami „Solidarności”, jak również nie dokonano zatrzymań. Analizowany okres charakteryzował się szczególnie problemami wyborów do władz Regionu, które rozpoczęły się w dniu 4 lipca br. o godz. 11.30 i trwały do godzin rannych w dn. 5.07. br. Należy nadmienić, że rozpoczęcie drugiej tury Zjazdu Delegatów zostało opóźnione o około 2 godziny z powodu zorganizowania przez rzecznika prasowego b. Zarządu Jerzego Stępnia mszy świętej, za pomordowanych Żydów w dn. 4 lipca 1946 r. w Kielcach. J[erzy] Stępień decyzję powyższą podjął bez zgody Zarządu, a w porozumieniu z A[damem] Michnikiem. Wywołało to wiele kontrowersyjnych komentarzy ze strony delegatów, co wykorzystaliśmy operacyjnie w kombinacji celem nie dopuszczenia do wyboru J[erzego] Stępnia na stanowisko przewodniczącego Regionu, o co usilnie zabiegał. Na stanowisko przewodniczącego Zarządu Regionu kandydowało 14 osób, w tym jeden nasz [tajny] w[s]półpracownik ps. „Michał”. Po pierwszej turze głosowania wyłoniono dwóch kandydatów tj. J[erzy] Stępień, który uzyskał 133 głosy i Marian Jaworski 85 głosów, na 417 oddanych głosów. Pozostałych dwunastu kandydatów uzyskało od kilku do kilkunastu głosów. W wyniku zastosowanych przez nas wcześniej kombinacji operacyjnych oraz doraźnych kombinacji podczas trwania wyborów, doprowadzono, że w drugiej turze głosowania Jerzy Stępień uzyskał 133 głosy, podczas gdy jego kontrkandydat M[arian] Jaworski uzyskał 183 głosy. Jerzy Stępień był przekonany, iż wygra wybory na przewodniczącego, a taki przebieg wyborów w wypowiedziach próbował kwestionować. Następnie spośród zgłoszonych 96 kandydatów wybrano 50 osobowy Zarząd Regionu, z 51 kandydatów 25 delegatów na I Krajowy Zjazd „Solidarności” oraz z 17 kandydatów 11 osobową Komisję Rewizyjną.

Na członków Zarządu Regionu kandydowało 13 członków P[olskiej] Z[jednoczonej] P[artii] R[obotniczej], których podczas głosowania złośliwie i ostentacyjnie skreślano, w konsekwencji czego żaden z członków partii nie został wybrany do Zarządu. Przewodniczący K[omisji] Z[akładowej] Koneckich Zakładów Odlewniczych Jan Nowakowski oceniając przebieg wyborów stwierdził do załogi tego zakładu, „że członkowie PZPR nie cieszyli się zaufaniem wśród delegatów i nie mieli raczej szans w wyborach. Wynikało to z obawy, że ludzie ci nie mają jasno skryształizowanej ideologii i światopoglądu. W przypadku, gdy związek stanie po przeciwnej stronie niż partia, mogą nas zawieść i zastosować się do poleceń partii. Takie sytuacje miały już miejsce w czasie strajków, a także w miesiącu styczniu, gdyż «Solidarność» podjęła walkę o wolne soboty. Doskonale pamiętamy jak w takiej sytuacji zachowali się członkowie «Solidarności» będący jednocześnie członkami partii”.

Przewodniczący Zarządu Regionu – mgr inż. Marian Jaworski s. Jana i Krystyny z d. Konopka ur. 4.09.1946 r. w Suliszowie gm. Chmielnik, pochodzenie społeczne – chłopskie, bezpartyjny, zawód inż. elektryk, żonaty, zatrudniony na stanowisku kierownika sekcji w Biurze Studiów i Projektów Urządzeń Elektrycznych „Elektroprojekt” w Kielcach, zam. Kielce [...].

Do czasu wyboru na przewodniczącego Zarządu Regionu był przewodniczącym Komisji Zakładowej w „Elektroprojekcie”. Prezentując swą kandydaturę stwierdził m.in., że w latach 1964–1970 ukończył studia na Wydziale Elektrycznym Politechniki Wrocławskiej oraz brał czynny udział w wypadkach studenckich w 1968 r. Relacjonował przebieg strajku okupacyjnego na Politechnice Wrocławskiej i akcji milicji przeciwko studentom w czasie obchodów święta 1-go maja. Na temat pracy zawodowej stwierdził, iż w poprzednim miejscu pracy tj. w zakładzie energetycznym, jego awans zawodowy kierownictwo tego zakładu uzależniało od wstąpienia do P[olskiej] Z[jednoczonej] P[artii] R[obotniczej] i z tej przyczyny musiał zmienić miejsce pracy, gdyż nie chciał wstępować do partii. (Stenogram z jego wystąpienia przesłano do waszego wydziału z pismem l.dz. CA-00698/81 z dnia 9 lipca br.). Wybór Mariana Jaworskiego na stanowisko przewodniczącego był swego rodzaju niespodzianką, niewiele osób go znało z powodu małej aktywności w pracach Zarządu Regionu. Wyborowi jego na przewodniczącego pomogła kandydatura J[erzego] S[tepnia] [tak w oryginale], któremu nasze działania operacyjne poderwały autorytet i poparcie u większości delegatów.

W dn. 6.07.[19]81 r. na pierwszym posiedzeniu nowego Zarządu dokonano wyboru 13-osobowe[go] prezydium, w tym dwóch wiceprzewodniczących i skarbnika. W składzie 13-osobowego prezydium są 3 osoby będące robotnikami, a 9 posiada wyższe wykształcenie. Natomiast w całym 50 osobowym Zarządzie Regionu 19 osób jest z wykształceniem wyższym, 17 osób z wykształceniem średnim oraz 14 z wykształceniem zawodowym. Z 25 osobowego składu delegatów na Krajowy Zjazd „Solidarności” 9 osób posiada wykształcenie wyższe, 14 średnie i zawodowe zatrudnione [są one] bezpośrednio na produkcji.

Na I Walnym Zjeździe Delegatów Regionu ustalono, że miesięczne pobory Przewodniczącego wynosić będą 15 tys. zł miesięcznie, członków Prezydium Zarządu po 12 tys. zł, a urzędujących członków Zarządu po 10 tys. zł. Całe 13 osobowe Prezydium pracować będzie na etatach „Solidarności”, natomiast w delegaturach terenowych pracować będą niektórzy członkowie Zarządu, pochodzący z danego terenu. Ilość urzędujących członków Zarządu w danej delegaturze uzależniono od liczby członków „Solidarności” w okręgu wyborczym (jak podano na wstępie).

Według wstępnych ustaleń operacyjnych i na podstawie podejmowanych działań należy przewidywać, że działalność ich nie będzie skrajnie ekstremistyczna, niemniej jednak należy liczyć się z bezkrytycznym wykonywaniem decyzji i postanowień Krajowej Komisji Porozumiewawczej. Nowe Prezydium jest w trakcie organizacji nowej struktury funkcjonowania biura Regionu.

W zakresie organizowania tzw. sieci samorządowej zakładem wiodącym w Regionie jest Fabryka Łożysk Toczyńskich „Iskra” w Kielcach, zatrudniająca ponad 6 tys. pracowników. Zarząd Regionu wytypował członka zarządu mgr inż. Marka Eberhardta – przewodniczącego Komisji Zakładowej „Solidarności” w Zakładach Urządzeń Chemicznych i Armatury Przemysłowej „Chemar” w Kielcach, do koordynacji i organizacji pracy w tym temacie. Z ustaleń wynika, że do „sieci” regionalnej wstąpiło 10 zakładów.

W analizowanym okresie wśród członków Zarządu i Komisji Zakładowych „Solidarności” zanotowaliśmy wiele wypowiedzi związanych z IX Nadzwyczajnym Zjazdem P[olskiej] Z[jednoczonej] P[artii] R[obotniczej] i wyborem do władz. Szczególnie krytycznie, a nawet negatywnie wyrażają się pod adresem członka Biura Politycznego Albina Siwaka, rozpowszechniając, że jest kierowany (sterowany) przez M[ieczysława] Moczara i S[tefana] Olszowskiego. W dyskusjach wyrażają żal, że do Biura Politycznego nie został wybrany T[adeusz] Fiszbach i M[ieczysław] Rakowski, którzy gwarantowaliby „linię odnowy”. Wybór S[tefana] Kani na stanowisko I Sekretarza K[omitetu] C[entralnego] P[olskiej] Z[jednoczonej] P[artii] R[obotniczej], uważają jako niedemokratyczny,

z góry zaplanowany, że wybór uzgodniono wcześniej w wąskim gronie oraz kto ma zrezygnować z kandydowania, tak aby pozostał tylko jeden kandydat, bez poważniejszego kontrkandydata.

W dyskusjach członkowie „Solidarności” stwierdzają, że aktualny premier i rząd nie jest w stanie wyprowadzić kraju z kryzysu. Ich zdaniem rząd nie realizuje przedstawionego wcześniej programu 10-punktowego, a podejmuje się decyzje pochopne i nie odpowiadające rzeczywistości. Wiele krytycznych uwag pojawiło się pod adresem rządu po obniżeniu norm przydziału mięsa na miesiąc sierpień.

Zarząd Regionu Świętokrzyskiego organizuje wspólnie z Regionem „Małopolska” „Rajd Szlakiem I Kompanii Kadrowej Piłsudskiego” z Krakowa do Kielc, który odbędzie się w dniach 6–12 sierpnia br. Z ustaleń wynika, że inicjatywa zorganizowania rajdu wyszła z Regionu Małopolskiego, a jednym z inspiratorów rajdu jest Wojciech Ziemiński. Komendantem tego rajdu z ramienia Zarządu świętokrzyskiego jest Józef Teliga – działacz NSZZ R[olników] I[ndywidualnych] „Solidarność” – członek O[gólnopolskiego] K[omitetu] Z[ałożycielskiego] – organizator Koła Kombatantów „Solidarność” w Regionie Świętokrzyskim.

Oceniając dotychczasową działalność nowego Zarządu Regionu należy stwierdzić, iż nie podejmował własnych działań wrogich ograniczając się do realizacji zaleceń K[rajowej] K[omisji] P[orozumiewawczej]. Był to jednak zbyt krótki czas (sezon urlopowy), aby dać głębszą ocenę i poznać zamiary nowego kierownictwa Regionu.

Ponadto członkowie Komisji Zakładowej w dn. 25.07. br. zorganizowali w Ostrowcu spotkanie z Moczulską i podjęli działania zmierzające do powołania komórki K[onfederacji] P[olski] N[iepodległej] na bazie istniejącego Komitetu Obrony Więzionych za Przekonania. Pierwsze organizacyjne posiedzenie planują zorganizować w sierpniu br.

Należy nadmienić, że w tym okresie bardzo aktywnie działała Komisja Zakładowa przy Hucie im. M. Nowotki, która na znak protestu przeciwko obniżeniu norm przydziału mięsa zorganizowała w dniu 30.07. br., w czasie przerwy śniadaniowej, 15 minutowy strajk ostrzegawczy, w którym wzięło udział około 3500 osób, wychodząc demonstracyjnie przed wydziały produkcyjne. Zapowiedziała dalsze akcje strajkowe począwszy od dn. 17.08. br. W dniu 28.07. br. Zarząd Regionu Świętokrzyskiego podjął uchwałę w sprawie sytuacji żywnościowej, w której m.in. stwierdzono, że w całości popiera stanowisko Krajowej Komisji Porozumiewawczej, zobowiązując członków organizacji regionalnej do podejmowania wizualnych form protestu, a także do inicjowania zróżnicowanych i ostrych form protestu w swoich organizacjach zakładowych.

Na terenie województwa kieleckiego Komitet Obrony Więzionych za Przekonania podjął działania w organizowaniu do Warszawy marszu protestacyjnego w dniach 17–22 bm¹⁶.

16 Tamże, t. 20, k. 1115–1121, „Pismo Zastępcy Naczelnika Wydziału III A KW MO w Kielcach kpt. Mariana Adamczyka do Naczelnika Wydziału III Departamentu III A MSW w Warszawie z 5 sierpnia 1981 r.”

Ryszard Śmietanka-Kruszelnicki (Institute of National Remembrance, Kielce)**Świętokrzyska Solidarity (September 1980-July 1981) in the light of personal and security services' materials. Selection of sources**

Research on the history of Solidarity Trade Union of the Świętokrzyski Region has entered its initial stage. Apart from a few articles and memories of Solidarity members, there are no works devoted to the most important issues and problems connected with the activities of this large social and political organization. The outline of the history of Solidarity of the Świętokrzyski Region covering the first 10 months is an introduction to the presentation of some documents drawn up by members of the independent trade union movement (including Constitutional Act of September 13, 1980) as well as four other documents prepared in the 3rd Division of State Militia in Kielce on exposing Solidarity Trade Union. The sources, presented for the first time, refer to the history of the opposition movement and social resistance against the communist regime in the Kielce Province in the years 1980 – 1981, presenting to the readers issues that future historians will need to tackle. The trade union's structures and the most prominent activists, the influence of Solidarity on the development of social and political situation in Poland, methods of fighting with the opposition employed by Security Services are just some issues presented in the quoted materials. Hopefully, the materials presented will trigger the accounts and recollections of the participants of those events which in turn will extend the existing sources on the basis of which researches will attempt to describe modern history of the Kielce region.